

QP Code : 79011

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in short. (Not more than two sentences) :
  - (1) Which Act proclaimed lapse of British paramountcy over Indian States?
  - (2) By which Amendment Act has Right to education been incorporated as an independent Article in the Constitution?
  - (3) What is Doctrine of Waiver?
  - (4) What is ex-post facto laws?
  - (5) What is Judicial Activism?
  - (6) What is an ordinance and who has the power to issue an ordinance?
  - (7) State any two Constitutional duties of the Prime Minister?
  - (8) What is the difference between prorogation and dissolution?
  - (9) What is colourable legislation?
  - (10) What is Eminent Domain?
2. Write short notes (Any Four) : 20
  - (i) President's Powers
  - (ii) Independence of Judiciary
  - (iii) Fundamental Duties
  - (iv) Privileges of the Legislature
  - (v) Theory of Basic Structure
  - (v) Freedom of Trade and Profession
3. Solve (Any Two) : 12
  - (1) The Chief Commissioner of Delhi issued an order against Ahmed, the editor of an English Weekly Magazine to submit his news article in duplicate for scrutiny before publication.
    - (i) Can Ahmed challenge the said order? Explain with Constitutional provisions.
    - (ii) Does the said order violate Ahmed's fundamental right?

SG-Con. 1613-16.

TURN OVER

- (2) Manoj, a convict undergoing life time imprisonment was killed by a coaccused in jail who too was serving a life time sentence.
- (i) Can Manoj's wife claim compensation in the above case? Explain with legal provisions.
- (ii) Who is responsible for Manoj's death in the above matter?
- (3) Satyen, a public activist had raised few issues against the Chief Minister, Mr. Nagesh Chauhan. Satyen contended that he has a right to raise pertinent questions as the Chief Minister is a public servant and he wanted to initiate legal proceeding against the Chief Minister.
- (i) Does Chief Minister fall under the meaning of Public Servant as defined under Section 21 of IPC?
- (ii) Explain if prior sanction from Governor is required to take action against the Chief Minister?

4. Answer the following (Any Four) :

48

- (1) Highlight the salient features of the Indian Constitution.
- (2) "Fundamental Rights strive to balance the liberty with restrictions as required in the society" – Explain this statement with relevant case laws.
- (3) Explain the functions of the Indian Parliament.
- (4) Define untouchability and highlight the importance of Protection of Civil Rights Act, 1955.
- (5) Explain whether Supreme Court is bound by its own decision with landmark case laws.
- (6) What are the effects of National Emergency? Explain the grounds on which the National Emergency can be proclaimed?

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. दोन वाक्यात खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) ब्रिटिश साम्राज्याचा भारतीय राज्यांवरील अंमल कोणत्या कायद्यान्वये संपुष्टात आला ?
- (२) भारतीय राज्यघटनेमध्ये कोणत्या घटनादुरुस्तीद्वारे शिक्षणाचा हक्क स्वतंत्र कलम समाविष्ट करून करण्यात आला ?
- (३) "डॉक्ट्रीन ऑफ वेव्हर" म्हणजे काय ?
- (४) "एक्स-पोस्ट फॅक्टो लॉ" म्हणजे काय ?
- (५) "न्यायिक सकर्कता" (Judicial Activism) म्हणजे काय ?
- (६) वटहुकुम म्हणजे काय आणि तो काढण्याचे अधिकार कोणाला आहेत ?
- (७) पंतप्रधानांची दोन घटनात्मक कर्तव्ये सांगा ?
- (८) सभागृहाची सत्रसमाप्ती आणि विसर्जन यातील फरक स्पष्ट करा ?
- (९) "कलरेबेल लेजिस्लेशन" म्हणजे काय ?
- (१०) "एमिनन्ट डोमेन" म्हणजे काय ?

२. टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

- (१) राष्ट्रपतींचे अधिकार
- (२) स्वतंत्र न्यायव्यवस्था
- (३) मूलभूत कर्तव्ये
- (४) विधीमंडळाचे विशेष हक्क
- (५) घटनेच्या मूलभूत आराखड्याची संकल्पना
- (६) व्यवसाय आणि व्यापारासंबंधीचे स्वातंत्र्य

३. सोडवा (कोणत्याही दोन) :

- (१) दिल्लीच्या मुख्य आयुक्तांनी इंग्रजी साप्ताहिकाचा संपादक अहमद याला त्याचा लेख प्रकाशनपूर्व परीक्षण करण्यासाठी संबंधित लेख दोन प्रतीत हजर करण्याचे आदेश दिले.
  - (अ) अहमद या आदेशाला आव्हान देवू शकेल का? त्यासंबंधीच्या घटनात्मक तरतुदी सांगा.
  - (ब) संबंधित आदेशामुळे अहमदच्या मुलभूत हक्कांचा भंग झाला आहे का?
- (२) जन्मठेपेचा कैदी असलेला मनोजचा त्याच्याच तुरुंगातील जन्मठेपेची शिक्षा झालेल्या दुसऱ्या साथीदाराने खून केला.
  - (अ) या प्रकरणामध्ये मनोजच्या पत्नीला नुकसान भरपाईचा अर्ज करता येईल का? त्यासंबंधीच्या कायदेशीर तरतुदी काय आहेत?
  - (ब) वरील प्रकरणामध्ये मनोजच्या मृत्युला कोण जबाबदार आहे?
- (३) सत्येन, या सामाजिक कार्यकर्त्याने मुख्यमंत्री श्री. नागेश चव्हाण यांचे विरुद्ध काही तक्रारी केल्या आहेत. सत्येनच्या म्हणण्यानुसार मुख्यमंत्री हा शासकीय सेवक असल्याने त्याला त्यांच्या विरुद्ध तक्रार करण्याचा व योग्य ती कायदेशीर कारवाई सुरू करण्याचा हक्क आहे.
  - (अ) भारतीय दंडसंहिता कायद्याच्या कलम ११नुसार मुख्यमंत्री हे पद शासकीय सेवकाच्या व्याख्येत समाविष्ट आहे का?
  - (ब) मुख्यमंत्र्यां विरुद्ध कायदेशीर कारवाई सुरू करण्यापूर्वी राज्यपालाची पूर्व संमती घेणे गरजेचे आहे का?

६. खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही चार) :

- (१) भारतीय राज्यघटनेची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - (२) "मुलभूत हक्क व त्यांवरील बंधने यामुळे स्वातंत्र्यासह अपेक्षित सामाजिक समतोल राखला जातो" याचे संबंधित न्यायनिर्णय देवून स्पष्टीकरण करा.
  - (३) भारतीय संसदेची महत्त्वाची कार्ये कोणती?
  - (४) अस्पृश्यता म्हणजे काय? याची व्याख्या देवून नागरी संरक्षण हक्क अधिनियम, १९५५ कायद्याचे महत्त्व विषद करा.
  - (५) सर्वोच्च न्यायालयाचे निर्णय स्वतःवर बंधनकारक असतात का? त्याचे संबंधित न्यायनिर्णय देवून स्पष्टीकरण करा.
- राष्ट्रीय आणीबाणीचे काय परिणाम होतात? कोणत्या कारणावरून अशी राष्ट्रीय आणीबाणीची घोषणा करण्यात येते?